

آموزش و آزمون
مطالعات اجتماعی
ششم ابتدایی
برای دانش آموزان تیزهوش

از مجموعه **رشادت**

گوییم خوش آمد ای محصل
داری تو بدان کتاب کامل
برخیز و تو اجتماعی آموز
از دست مده فرصت امروز
همراه توایم با رشادت
تا باز کنی در سعادت

حامد یاری

به نام فدولند جان و فرد کزین برتر اندیشه برنگذرد

بسیار خرسندیم که کتاب «مطالعات اجتماعی ششم ابتدایی برای دانش‌آموزان تیزهوش»، از مجموعه‌ی رشادت را در اختیار دانش‌آموزان عزیز قرار می‌دهیم. این کتاب که توسط آقای حامد یاری و با نظارت دبیر مجموعه‌ی رشادت تألیف شده است، کلیه‌ی مطالب کتاب اجتماعی ششم ابتدایی را در سطح پیشرفته ارائه می‌دهد. دانش‌آموز ابتدا با خلاصه‌ی هر درس آشنا می‌شود، سپس به سؤالات پاسخ می‌دهد. برای آنکه دانش‌آموزان عزیز، آمادگی لازم را برای شرکت در آزمون‌های ورودی مدارس تیزهوشان، نمونه‌دولتی و مدارس خاص پیدا کنند، در پایان هر درس تعدادی از سؤالات مربوط به سال‌های قبل این آزمون‌ها آمده است.

انتظار می‌رود کتاب حاضر، همه‌ی نیازهای دانش‌آموزان ششم ابتدایی مدارس خاص و تیزهوشان و دبیران محترم درس مطالعات اجتماعی را پاسخ‌گو باشد.

در اینجا لازم است از مؤلف و دبیر محترم مجموعه سپاس‌گزاری شود، همچنین از خانم‌ها ناهید صبائی (حروفچین و صفحه‌آرا)، سمیرا ایمان‌فرد، مریم رسولی، بهاره خدای و مینا هرمزی (گرافیک‌ها) تشکر و سپاس‌گزاری می‌کنیم.

امیدواریم معلمان عزیز، دانش‌آموزان و خانواده‌های آنها، ما را با اعلام نظرات، پیشنهادهای و انتقادهای خود درباره‌ی این کتاب یاری فرمایند.

انتشارات مبتکران

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

صفحه	عنوان
۴	مقدمه
۷	فصل اول: دروس اول و دوم
۱۶	فصل دوم: دروس سوم و چهارم
۲۳	فصل سوم: دروس پنجم و ششم
۳۳	فصل چهارم: دروس هفتم و هشتم
۴۵	فصل پنجم: دروس نهم و دهم
۵۵	فصل ششم: دروس یازدهم و دوازدهم
۶۵	آزمون جامع ۱ (دروس اول تا دوازدهم)
۶۷	فصل هفتم: دروس سیزدهم و چهاردهم
۷۳	فصل هشتم: دروس پانزدهم و شانزدهم
۷۹	فصل نهم: دروس هفدهم و هجدهم
۹۰	فصل دهم: دروس نوزدهم و بیستم
۹۹	فصل یازدهم: دروس بیست و یکم و بیست و دوم
۱۰۹	فصل دوازدهم: دروس بیست و سوم و بیست و چهارم
۱۱۵	آزمون جامع ۲ (دروس سیزدهم تا بیست و چهارم)
۱۱۷	آزمون جامع ۳ (کل کتاب)
۱۲۰	آزمون تیزهوشان (سال‌های ۹۶ - ۹۵ - ۹۴ - ۹۳)

فهرست مطالب

	پاسخ‌نامه‌ی تشریحی
۱۲۶	فصل اول؛ دروس اول و دوم
۱۲۹	فصل دوم؛ دروس سوم و چهارم
۱۳۱	فصل سوم؛ دروس پنجم و ششم
۱۳۵	فصل چهارم؛ دروس هفتم و هشتم
۱۳۹	فصل پنجم؛ دروس نهم و دهم
۱۴۲	فصل ششم؛ دروس یازدهم و دوازدهم
۱۴۵	آزمون جامع ۱ (دروس اول تا دوازدهم)
۱۴۶	فصل هفتم؛ دروس سیزدهم و چهاردهم
۱۴۸	فصل هشتم؛ دروس پانزدهم و شانزدهم
۱۵۰	فصل نهم؛ دروس هجدهم و هجدهم
۱۵۴	فصل دهم؛ دروس نوزدهم و بیستم
۱۵۷	فصل یازدهم؛ دروس بیست و یکم و بیست و دوم
۱۶۰	فصل دوازدهم؛ دروس بیست و سوم و بیست و چهارم
۱۶۲	آزمون جامع ۲ (دروس سیزدهم تا بیست و چهارم)
۱۶۳	آزمون جامع ۳ (کل کتاب)
۱۶۵	آزمون ویژه‌شان (سال‌های ۹۶ - ۹۵ - ۹۴ - ۹۳)

خلاصه‌ی درس

■ **نیاز به دوستی:** انسان موجودی اجتماعی است که نمی‌تواند تنها زندگی کند. همه‌ی ما انسان‌ها نیاز داریم که دوستانی داشته باشیم تا به آنها محبت کنیم و هم مورد توجه و مهربانی قرار گیریم؛ بنابراین دوستی یکی از مهم‌ترین نیازهای انسان است.

نکته: نیاز به دوستی و محبت کردن در انسان‌ها، یک میل **فطری** است، یعنی خداوند آن را در سرشت انسان قرار داده است.

■ مزایا و فواید داشتن دوستان خوب

۱- انسان از هم‌نشینی و صحبت کردن با دوستان خوب لذت می‌برد.

۲- همه‌ی ما گاهی دوست داریم شادی‌ها یا ناراحتی‌های خود را با دوستانمان در میان بگذاریم تا احساس سبکی و آرامش کنیم.

۳- دوستی و گفت‌وگو با دیگران چیزهای جدیدی به انسان یاد می‌دهد و به آگاهی‌های او می‌افزاید.

۴- همه‌ی ما در زندگی به کمک دیگران نیاز داریم. دوستان ما را در مشکلات یاری می‌کنند.

نکته: دوستان خوب موجب آرامش، شادی و نشاط، افزایش آگاهی‌ها و حل مشکلات انسان می‌شوند.

■ **اهمیت انتخاب دوست:** یکی از موضوعات مهم در روابط دوستی، انتخاب دوست است. رفتار و اخلاق دوستان در ما تأثیر می‌گذارد و ما نیز تأثیراتی بر دوستانمان داریم. گاه ممکن است یک دوست مسیر آینده و زندگی دوستش را به سوی موفقیت و سعادت تغییر دهد و گاه ممکن است موجب ناراحتی و سرشکستگی دوست خود شود.

نکته: دوستی یک رابطه‌ی دوطرفه (متقابل) است که بر هر دو طرف رابطه‌ی دوستی تأثیرات مثبت یا منفی می‌گذارد.

■ ویژگی‌های دوست خوب در کلام حضرت علی (ع)

۱- دوست خوب، ما را از کارهای نامناسب و بدی‌ها بازمی‌دارد.

۲- دوست خوب با ما صادق و یک‌رنگ است.

۳- دوست خوب، خوش‌اخلاق و باادب است.

نکته: افراد سخن‌چین، بین دوستان جدایی می‌اندازند و افراد بی‌ادب دوستان خود را گرفتار بدی‌ها می‌سازند.

■ **حفظ دوستی:** حفظ و نگهداری دوستی یعنی اینکه ما با دوستانمان چه رفتارهایی داشته باشیم تا دوستی ادامه پیدا کند و چه کار کنیم تا دوستی‌ها محکم‌تر شود.

نکته: یکی از آداب دوستی، حفظ و نگهداری دوستی است.

■ اقدامات مهم برای حفظ و نگهداری دوستی

۱- به دوست خود وفادار باشیم و در غیاب دوستانمان از او دفاع کنیم.

۲- کاری نکنیم که دوستانمان به‌خاطر خواسته‌های ما به دردسر و زحمت بیفتند.

۳- اگر خطایی از دوستانمان دیدیم عیب‌جویی نکنیم، بلکه با رفتارهای محبت‌آمیز در خلوت به او تذکر بدهیم.

۴- اگر دوستانمان کار اشتباهی انجام داد و عذرخواهی کرد، او را ببخشیم.

۵- با یکدیگر با احترام برخورد کنیم و بیش از حد شوخی نکنیم.

۶- در مسائل و مشکلات با هم احساس همدردی و خیرخواهی داشته باشیم و به یکدیگر کمک کنیم.

نکته: برای حفظ و نگهداری دوستی باید نسبت به دوستانمان وفادار، بامحبت، باگذشت، محترم و خیرخواه باشیم.

■ **حد و مرز دوستی:** دوستی‌ها حد و مرزی دارند که اگر از حد خود خارج شوند، مشکلاتی به وجود می‌آید. وابستگی بیش از حد به دوستان، آرامش روانی افراد را به هم می‌ریزد.

نکته: دوستی‌های افراطی = وابستگی بیش از حد = از بین رفتن آرامش روانی فرد

■ **نه گفتن به دیگران:** گاهی در روابط با دوستان یا بزرگترها، موقعیت‌هایی پیش می‌آید که افراد از ما درخواست‌های نابه‌جایی دارند. در این موارد با آنکه میل نداریم خواسته‌ی آنها را بپذیریم اما برای ما خیلی سخت است به آنها نه بگوییم.

■ دلایل ناتوانی در «نه» گفتن به دیگران

۱- ممکن است احساس کنیم که با نه گفتن، آنها از دست ما ناراحت می‌شوند.

۲- از اینکه نظر واقعی‌مان را بگوییم، خجالت بکشیم.

۳- گاهی تصور می‌کنیم با نه گفتن، ما را مسخره می‌کنند یا فکر می‌کنند بچه هستیم.

نکته‌ی ۱: نه گفتن به دیگران به معنی بی‌احترامی به آنها نیست؛ بنابراین سعی کنید محترمانه نه بگویید.

نکته‌ی ۲: وقتی کسی از شما چیزی یا کاری می‌خواهد که به نظر شما نادرست است، باید قاطعانه و محکم نه بگویید.

نکته‌ی ۳: مراحل یک دوستی پایدار = انتخاب دوست ← حفظ و نگهداری دوست ← تداوم دوستی

سوالات

۱- انسان نمی‌تواند تنها زندگی کند؛ چون موجودی ..... است.

- (الف) بی‌نیاز (ب) نوع دوست
(ج) اجتماعی (د) ناتوان

۲- کدامیک از احساسات زیر، برای انسان ناخوشایند است؟

- (الف) توجه به دیگران (ب) امنیت
(ج) تنوع‌طلبی (د) تنها ماندن

۳- صحبت کردن با یک دوست عاقل و صبور موجب ..... می‌شود.

- (الف) وابستگی بین دوستان (ب) پر کردن اوقات فراغت
(ج) سبکی و آرامش (د) تغییر مسیر زندگی

۴- از نظر پیامبر اسلام (ص) کدام دسته از مردم بین دوستان جدایی می‌اندازند؟

- (الف) دروغگویان (ب) سخن‌چینان
(ج) کافران (د) ریاکاران

۵- کدامیک از موارد زیر، در روابط دوستی مهم‌تر است؟

- (الف) راضی نگهداشتن دوست (ب) انتخاب دوست
(ج) دوستی با افراد مختلف (د) دوری از دوستان بخیل و دروغگو

۶- کدام مورد، از فواید داشتن دوستان خوب نیست؟

- (الف) هم‌صحبتی (ب) یاد گرفتن چیزهای جدید
(ج) همفکری (د) حل مشکلات

۷- کدامیک از موارد زیر، بیانگر «اهمیت انتخاب دوست» است؟

- (الف) رفتار و اخلاق دوستان بر یکدیگر تأثیر می‌گذارد.
(ب) همه‌ی ما دوست داریم شادی و ناراحتی‌های خود را با دوستانمان در میان بگذاریم.
(ج) هم‌نشینی با دوستان خوب، آگاهی‌های ما را افزایش می‌دهد.
(د) همه‌ی ما نیاز داریم مورد توجه و محبت دیگران قرار بگیریم.

۸- کدامیک از موارد زیر، درست نیست؟

- (الف) همه‌ی افراد برای دوستی و رفاقت مناسب نیستند.
(ب) یک دوست می‌تواند مسیر زندگی انسان را تغییر دهد.
(ج) دوستان همیشه مایه‌ی آسایش انسان هستند.
(د) همه‌ی ما در زندگی به کمک دیگران نیاز داریم.

۹- حضرت علی (ع) به فرزندش امام حسن (ع) فرمودند: «با افراد ..... همدلی و رفاقت کن تا از آنان باشی.»

- (الف) امانتدار (ب) صبور
(ج) نیکوکار (د) خوش‌گفتار

۱۰- کدامیک از ابیات زیر، بیانگر «ویژگی دوست خوب» است؟

- (الف) دوست آن باشد که گیرد دست دوست
(ب) تا توانی بگریز از یار بد
(ج) رفیق بی‌وفا را کمتر از دشمن نمی‌دانم
(د) هر دوست که راست‌گویی و یکرو نبود
- در پریشان‌حالی و درماندگی
یار بد بدتر بود از مار بد
شوم قربان آن دشمن که بویی از وفا دارد
در عالم دوستی کم از دشمن نیست

۱۱- کدامیک از موارد زیر، از ویژگی‌های دوستان خوب نیست؟

- (الف) سخن‌چین
(ب) خیرخواهی
(ج) صداقت و یکرنگی
(د) رازداری

۱۲- از نظر حضرت علی (ع) کدام دوستان سبب پیشرفت می‌شوند و ما را یاری می‌رسانند؟

- (الف) کسی که هم‌صحبت و هم‌نشین خوبی برای ما باشد.
(ب) دوستانی که به خواسته‌ها و نیازهای ما توجه کنند.
(ج) دوستانی که عاقل و صبور هستند.
(د) کسی که ما را از بدی‌ها و کارهای نامناسب بازدارد.

۱۳- هر کس ادب ندارد، ..... هم ندارد.

- (الف) عقل
(ب) ایمان
(ج) صداقت
(د) خیرخواهی

۱۴- کدامیک از موارد زیر، درباره‌ی «دوستی» درست‌تر است؟

- (الف) دوستی یکی از مهم‌ترین نیازهای انسان است که تنهایی او را رفع می‌کند.
(ب) دوستی ارتباطی است که موجب برطرف شدن مشکلات افراد می‌شود.
(ج) دوستی یکی از نیازهای غریزی انسان است که موجب محبت و توجه افراد به یکدیگر می‌شود.
(د) دوستی یکی از نیازهای انسان‌هاست که باعث ارتباط ما با همه‌ی افراد می‌شود.

۱۵- همه‌ی موارد زیر درباره‌ی «دوستی» درست است، به‌جز .....

- (۱) «نیاز به برقراری ارتباط» یکی از نیازهای انسان است.
(۲) دوستانی که مسیر زندگی و آینده‌ی انسان را تغییر می‌دهند، دوستان خوبی هستند.
(۳) تنها هم‌نشینی و گفت‌وگو با دوستان خوب موجب افزایش آگاهی‌های انسان می‌شود.
(۴) نمی‌توان هر دوستی را سبب پیشرفت انسان دانست.
(۵) کسی که با ما صداقت ندارد، ارزش دوستی ندارد.

- (الف) موارد (۱) و (۳)
(ب) موارد (۲) و (۴)
(ج) موارد (۱)، (۳) و (۵)
(د) موارد (۲) و (۳)

۱۶- ضرب‌المثل «پیدا کردن دوست آسان اما نگهداری آن مشکل است.» بیانگر کدامیک از موارد زیر است؟

- (الف) انتخاب دوست
(ب) چگونگی رفتار با دوست
(ج) حد و مرز دوستی
(د) وابستگی به دوستان

۱۷- کدام مورد موجب خارج شدن دوستی از حد و مرز خود می‌شود؟

- (الف) توجه کردن به درخواست‌های نابه‌جای دوستان
(ب) عیب‌جویی از رفتارهای دوستان
(ج) نه گفتن به خواسته‌های دوستان
(د) وابستگی بیش از حد به دوستان

۱۸- اگر خطایی از دوستان دیدیم، برای حفظ و نگهداری دوستی چگونه باید رفتار کنیم؟

- (الف) با رفتار محبت‌آمیز و در خلوت به او تذکر بدهیم.
- (ب) رفتار او را تلافی کرده تا دیگر مرتکب نشود.
- (ج) با گذشت، خطای او را بخشیده اما دوستی با او را دیگر ادامه ندهیم.
- (د) نسبت به رفتار او بی‌اعتنا بوده و آن را فراموش کنیم.

۱۹- «نه گفتن» به دوستان در کدام‌یک از حالت‌های زیر اتفاق می‌افتد؟

- (الف) زمانی که افراد از ما درخواست‌های نابه‌جا دارند.
- (ب) مواقعی که دوستان به خواسته‌های ما توجه نمی‌کنند.
- (ج) زمانی که دوستانمان خواسته‌های به‌جایی دارند اما ما میل نداریم خواسته‌ی آنها را بپذیریم.
- (د) مواقعی که به‌خاطر مخالفت والدین نمی‌توانیم به خواسته‌های دیگران توجه کنیم.

۲۰- کدام مورد زیر به «حفظ دوستی» اشاره دارد؟

- (الف) وابستگی داشتن بیش از حد به دوستان، تا دوستی‌ها محکم‌تر شود.
- (ب) همه‌ی درخواست‌های دوستان خود را بپذیریم تا ناراحت نشوند.
- (ج) کارهایی که به رابطه‌ی دوستی آسیب می‌رساند را بشناسیم.
- (د) رفتارهایی که موجب ادامه‌ی دوستی شود را انجام دهیم.

۲۱- وابستگی بیش از حد به دوستان، .....

- (الف) دوام دوستی را بیشتر می‌کند.
- (ب) آرامش روانی افراد را به هم می‌زند.
- (ج) آرامش روانی افراد را بیشتر می‌کند.
- (د) دوام دوستی را کمتر و سست‌تر می‌کند.

۲۲- کدام‌یک از رفتارهای زیر موجب حفظ و نگهداری دوستی نمی‌شود؟

- (الف) به دوست خود وفادار باشیم و در غیاب دوستانمان از او دفاع کنیم.
- (ب) اگر دوستانمان کار اشتباهی انجام داده و عذر می‌خواهد، او را ببخشیم.
- (ج) به خواسته‌های دوستانمان توجه کرده و با عمل آنها، محبت و مهربانی خود را نشان دهیم.
- (د) با یکدیگر با احترام برخورد کنیم و بیش از حد شوخی نکنیم.

۲۳- کدام‌یک از دلایل زیر، «نه گفتن» به خواسته‌های دیگران را برای ما سخت می‌کند؟

- (الف) ترس از مسخره شدن
- (ب) ناتوانی در انجام خواسته‌ها
- (ج) غرور و تکبر
- (د) همه‌ی موارد

۲۴- وقتی کسی از شما چیزی یا کاری را می‌خواهد که به نظر شما نادرست است، .....

- (الف) باید به آرامی و ملایمت مخالفت کنیم.
- (ب) سکوت کرده و به او بی‌توجهی کنیم.
- (ج) با راهنمایی و نصیحت، او را متوجه اشتباهش می‌کنیم.
- (د) باید قاطعانه و محکم «نه» بگوییم.

سوالات آزمون‌های نمونه دولتی و تیزهوشان فصل اول

۱- سخن زیر از کیست؟ (اردبیل، زنجان، آذربایجان شرقی و غربی - نمونه دولتی ۹۳ - ۹۲)

«دوست کسی است که پشت سر دوستش هم صادق باشد، یعنی حقوق دوست خود را صادقانه رعایت کند و با او یگرو باشد.»

- (الف) حضرت محمد (ص) (ب) امام علی (ع)
(ج) امام صادق (ع) (د) امام حسن (ع)

۲- بیت زیر به کدامیک از دلایل اهمیت دوستی اشاره دارد؟ (فراسان رضوی، قزوستان - نمونه دولتی ۹۳ - ۹۲)

«تو اول بگو با کیان دوستی من آن‌گه بگویم که تو کیستی»

- (الف) تأثیر دوستی بر انسان (ب) نیاز انسان به دوستی
(ج) لذت هم‌نشینی با دوست (د) همفکری با دوست

۳- پیامبر (ص) می‌فرماید: «(از دوستی با افراد .....، ..... و ..... خودداری کنید.)»

(سیستان و بلوچستان - نمونه دولتی ۹۳ - ۹۲)

- (الف) دروغگو - بخیل - سخن‌چین (ب) حسود - نادان - دروغگو
(ج) سخن‌چین - عاقل - نادان (د) نادان - بخیل - حسود

۴- بیت زیر به کدام ویژگی دوست از دیدگاه حضرت علی (ع) تأکید بیشتری دارد؟ (کرمان - نمونه دولتی ۹۳ - ۹۲)

«مکن دوستی با دروغ‌آزمای همان نیز با مرد ناپاک رای»

- (الف) خیرخواهی در دوستی (ب) صداقت در دوست
(ج) خوش‌اخلاقی در دوستی (د) همدلی در دوستی

۵- سخن زیر، فرموده‌ی کدامیک از بزرگواران دینی است؟ (البرز، قزوین - نمونه دولتی ۹۳ - ۹۲)

«بدترین افراد کسانی هستند که میان مردم سخن‌چینی می‌کنند و بین دوستان جدایی می‌اندازند.»

- (الف) امام حسن (ع) (ب) امام علی (ع)
(ج) پیامبر (ص) (د) امام صادق (ع)

۶- معنی و مفهوم بیت زیر به کدامیک از موارد اشاره دارد؟ (قم - نمونه دولتی ۹۳ - ۹۲)

«هم‌نشین تو از تو به باید تا تو را عقل و دین بیفزاید»

- (الف) اهمیت دوستی (ب) ویژگی دوست
(ج) هم‌سنی دوست (د) تعداد دوست

۷- در برابر خواسته‌های نابه‌جای دوستان «نه» گفتن به کدام عامل بستگی دارد؟ (کردستان - نمونه دولتی ۹۳ - ۹۲)

- (الف) ترس از مسخره شدن (ب) ناراحت شدن دوستان
(ج) خودکم‌بینی (د) داشتن اعتماد به نفس

۸- اینکه با دوستانمان چه رفتارهایی داشته باشیم تا دوستی ادامه پیدا کند، مربوط به کدام گزینه می‌باشد؟

(بزر - نمونه‌دولتی ۹۳ - ۹۲)

- (الف) احترام به دوستان (ب) حد و مرز دوستی
 (ج) وفاداری دوستان (د) حفظ و نگهداری دوستان

۹- تأثیر متقابل رفتار و اخلاق دوستان در یکدیگر به کدامیک از موضوعات زیر بستگی دارد؟

(گیلان - نمونه‌دولتی ۹۳ - ۹۲)

- (الف) نیاز به دوستی (ب) حفظ و نگهداری دوستی
 (ج) حد و مرز دوستی (د) انتخاب دوست

۱۰- بدترین افراد کسانی هستند که میان مردم ..... می‌کنند و بین دوستان ..... می‌اندازند.

(آذربایجان غربی - نمونه‌دولتی ۹۴ - ۹۳) - (فراسان رضوی - نمونه‌دولتی ۹۵ - ۹۴)

- (الف) توطئه - جدایی (ب) توطئه - ترس
 (ج) سخن چینی - جدایی (د) سخن چینی - ترس

(فوزستان، البرز، قزوین - نمونه‌دولتی ۹۴ - ۹۳)

۱۱- سخن زیر، فرموده‌ی کدامیک از بزرگواران دینی است؟

«با نیکان همدلی و رفاقت کن تا از آنان باشی و از بدان جدا شو تا از آنان نباشی.»

- (الف) حضرت محمد (ص) (ب) امام علی (ع)
 (ج) امام حسین (ع) (د) امام صادق (ع)

۱۲- «وفادار بودن به دوست و دفاع کردن از او در غیابش» مربوط به کدام مورد در روابط دوستی است؟

(هرمزگان - نمونه‌دولتی ۹۴ - ۹۳)

- (الف) انتخاب دوست (ب) حفظ دوستی
 (ج) حد و مرز دوستی (د) مهارت در نه گفتن

۱۳- «آداب دوستی» در کدامیک از عبارات زیر، درست‌تر بیان شده است؟

(اصفهان، کنگیویه و بویراحمد - نمونه‌دولتی ۹۴ - ۹۳)

- (الف) با دوستان با احترام برخورد کرده و زیاد شوخی کنیم.
 (ب) با هر کسی می‌توان دوستی کرد.
 (ج) دوستی‌ها حد و مرز مشخصی دارند.
 (د) هرگز نباید به دوست خود «نه» بگوییم.

(فراسان رضوی - نمونه‌دولتی ۹۴ - ۹۳)

۱۴- چرا وابستگی بیش از حد به دوست، زیان‌آور است؟

- (الف) حد و مرز دوستی را بر هم می‌زند. (ب) انسان را از کارهای روزانه بازمی‌دارد.
 (ج) آرامش روحی افراد را بر هم می‌زند. (د) استقلال افراد را از بین می‌برد.

۱۵- علی در فراق دوستش رضا که در مدرسه‌ی دیگری ثبت‌نام کرده است، بسیار گریه و بی‌تابی می‌کند. کنترل این مسئله مربوط به کدام مورد در روابط میان دوستی است؟

(گلستان - نمونه‌دولتی ۹۴ - ۹۳) - (مشابه بزر - نمونه‌دولتی ۹۴ - ۹۳)

- (الف) مهارت «نه» گفتن (ب) اهمیت دوستی
 (ج) ویژگی‌های دوست خوب (د) حد و مرز دوستی

(اصفهان، چهارممال و بفتیاری - نمونه‌دولتی ۹۵ - ۹۴)

۱۶- معنی بیت زیر به کدام عبارت بیشتر اشاره می‌کند:

«هم‌نشین تو از تو به باید تا تو را دین و عقل بیفزاید»

- (الف) نقش دوست در انتخاب مسیر زندگی (ب) تأثیر مشورت با دوستان مختلف
 (ج) نقش دوست در یافتن دوستان بیشتر (د) تأثیر دوست بر اخلاق و رفتار انسان

۱۷- این سخن ارزشمند از کدام بزرگوار است: «هر کس ادب ندارد، عقل هم ندارد.» (فارس، هرمزگان - نمونه دولتی ۹۵ - ۹۴)

- الف) حضرت محمد (ص)   ب) امام علی (ع)
 ج) امام صادق (ع)   د) امام حسین (ع)

۱۸- بیت زیر از کیست و به کدام توصیه در حفظ دوستی اشاره دارد؟ (اردبیل، آذربایجان غربی - نمونه دولتی ۹۵ - ۹۴)

«دوست آن باشد که گیرد دست دوست   در پریشان حالی و درماندگی»

- الف) حافظ - وفاداری   ب) حافظ - پذیرفتن عذرخواهی
 ج) سعدی - حفظ احترام   د) سعدی - کمک و همدردی و خیرخواهی

۱۹- «کاشت، داشت، برداشت» سه مرحله‌ی عمده در کشاورزی است. این سه مرحله به نوعی دیگر در پدیده‌ی

اجتماعی نیز دیده می‌شود. کدام گزینه به مرحله‌ی «داشت در دوستی» اشاره ندارد؟ (سراسری - تیزهوشان ۹۵ - ۹۴)

- الف) نه گفتن به درخواست‌های نابه‌جای دوستان   ب) دوستی با افراد عاقل و نیکوکار
 ج) تذکر خطای دوستان در خلوت   د) پرهیز از وابستگی بیش از حد در دوستی

۲۰- اگر انسان برخلاف عقیده‌اش، همهی خواسته‌های دیگران را قبول کند، چه اتفاقی ممکن است بیفتد؟ (پهنا، مال و بفتاری - نمونه دولتی ۹۳ - ۹۲)

- الف) رضایت و خشنودی خدا   ب) خوشحال کردن فرد پیشنهاددهنده
 ج) احساس آرامش و رضایت خاطر خود فرد   د) ایجاد دردسر برای خود و خانواده‌اش

۲۱- مفهوم شعر زیر، مربوط به کدام یک از توصیه‌های دوستی می‌باشد؟ (آذربایجان شرقی - نمونه دولتی ۹۶ - ۹۵)

«دوست آن باشد که گیرد دست دوست   در پریشان حالی و درماندگی»

- الف) وفاداری به دوست   ب) عیب‌جویی نکردن از دوست
 ج) عذرخواهی در برابر کار اشتباه   د) احساس همدردی در برابر مسائل و مشکلات

۲۲- علی دانش‌آموزی است که همهی خواسته‌های دیگران را می‌پذیرد و می‌خواهد همه از او راضی باشند.

او ..... (اصفهان و گلکلیویه و بویراحمد - نمونه دولتی ۹۶ - ۹۵)

- الف) از نظر دیگران به خوبی استفاده می‌کند.   ب) فردی خیرخواه و باتجربه است.
 ج) برای خود و خانواده‌اش دردسر ایجاد می‌کند.   د) فردی از خودراضی می‌باشد.

۲۳- از این سخن امام علی (ع) چه نتیجه‌ای می‌توان گرفت؟ (البرز و قزوین - نمونه دولتی ۹۶ - ۹۵)

«کسی را برای دوستی انتخاب کن که تو را از بدی و کارهای نامناسب بازدارد.»

- الف) دوست خوب، خوش‌اخلاق و باادب است.   ب) دوست خوب، صادق است.
 ج) دوست خوب، خیرخواه است.   د) دوست خوب، همدل است.

۲۴- کدام گزینه از مزایا و فواید دوستی نمی‌باشد؟ (زنجان - نمونه دولتی ۹۶ - ۹۵)

- الف) همنشینی و همفکری   ب) سبکی و آرامش
 ج) امانت‌داری و راستگویی   د) افزایش آگاهی‌ها

۲۵- کدام گزینه در مورد دوستی غلط است؟ (سیستان و بلوچستان، هرمزگان، فراسان شمالی و ینویی - نمونه دولتی ۹۶ - ۹۵)

- الف) انسان موجودی اجتماعی است.
 ب) تنهایی برای انسان احساس ناخوشایندی است.
 ج) در سرشت ما میل به برقراری ارتباط وجود دارد.
 د) دوست خوب مایه‌ی آرامش انسان است و با هر کسی نمی‌توان دوستی کرد.

(گلستان - نمونه‌دروستی ۹۶ - ۹۵)

۲۶- عیب‌جویی نکردن از خطاها، به کدام مورد در روابط میان دوستان مربوط است؟

- الف) حفظ دوستی   ب) انتخاب دوستی
 ج) حد و مرز دوستی   د) مهارت نه گفتن

۲۷- زهره در پی نقل مکان خانواده‌ی سمیرا که به شهر دیگری رفته‌اند، خیلی ناراحت است و گریه و بی‌تابی می‌کند. کنترل این مسئله مربوط به کدام مورد در ارتباط میان دوستان است؟

(گیلان - نمونه‌دروستی ۹۶ - ۹۵)

- الف) اهمیت دادن به دوستان   ب) حفظ دوستی
 ج) حد و مرز دوستی   د) توانایی نه گفتن

۲۸- از نظر پیامبر اکرم (ص)، بدترین افراد برای دوستی چه افرادی هستند؟

(همران، لرستان، کردستان - نمونه‌دروستی ۹۶ - ۹۵)

- الف) دروغگو   ب) سخن‌چین
 ج) بخیل   د) نادان

۲۹- حضرت علی (ع) به امام حسن (ع) فرمودند: «با نیکان همدلی و رفاقت کن تا از آنان باشی و از بدان جدا شو تا از آنان نباشی.»

(یزد - نمونه‌دروستی ۹۶ - ۹۵)

این فرموده‌ی حضرت علی با کدام گزینه‌ی زیر ارتباط معنایی بیشتری دارد؟

- الف) همنشین تو از تو به باید   تا تو را عقل و دین بیفزاید
 ب) تو اوّل بگو با کیان زیستی   من آن‌گه بگویم که تو کیستی
 ج) دوست آن باشد که گیرد دست دوست   در پریشان‌حالی و درماندگی
 د) پیدا کردن دوست آسان است اما نگهداری آن مشکل!

تصمیم‌گیری

خلاصه‌ی درس

■ **تصمیم‌گیری:** وقتی ما تصمیم می‌گیریم، از بین دو یا چند چیز مواردی را انتخاب می‌کنیم و مواردی را کنار می‌گذاریم.

نکته: تصمیم‌گیری = قدرت انتخاب

■ **اهمیت تصمیم‌گیری:** همه‌ی تصمیماتی که می‌گیریم، نتایج و آثاری دارند که ممکن است بد یا خوب باشند. تصمیمات مهم در اخلاق و رفتار، سلامتی، وضع تحصیل و آینده‌ی ما اثر می‌گذارند.

نکته‌ی ۱: تصمیماتی که در زندگی و آینده‌ی ما تأثیر دارند، تصمیمات دشوارتری هستند.

نکته‌ی ۲: ملاک خوب یا بد بودن تصمیم‌گیری = نتایج تصمیمات

■ مراحل تصمیم‌گیری

۱- خوب فکر کردن و پرس‌وجو

۲- بررسی راه حل‌ها و پیش‌بینی نتایج هر انتخاب

۳- انتخاب بهترین راه

نکته‌ی ۱: اگر تصمیم‌گیری با عجله و شتاب باشد، زیان‌هایی به بار می‌آورد؛ بنابراین قبل از تصمیم‌گیری باید درباره‌ی موضوع خوب فکر کنیم و اطلاعاتی درباره‌ی آن جمع‌آوری کنیم.

نکته‌ی ۲: هنگام بررسی راه حل‌ها در صورتی که نتایج یک یا چند راه حل برای ما قابل پیش‌بینی نبود، باید آن راه حل را کنار گذاشت.

نکته‌ی ۳: در تصمیم‌گیری، انتخاب بهترین راه، همان راه حلی است که بهترین نتایج مثبت را دارد.

نکته‌ی ۴: ویژگی‌های راه حل اشتباه در تصمیم‌گیری:

۱- برخلاف دستورات دینی است.

۲- برخلاف قوانین و مقررات مدرسه و اجتماع است.

۳- موجب نگرانی و نارضایتی خانواده می‌شود.

۴- به سلامتی فرد یا دیگران لطمه می‌زند.

۵- برای فرد یا دیگران دردسر به وجود می‌آورد.

■ نکات مهم در زمان تصمیم‌گیری

۱- مشورت کنیم.

۲- تحت تأثیر فشارهای روانی دوستان قرار نگیریم.

۳- به موقع تصمیم بگیریم.

■ **مشورت:** استفاده از فکر و تجربه‌ی دیگران را «مشورت» می‌گویند.

نکته: ما درباره‌ی برخی مسائل و موضوعات ساده یا کم‌اهمیت می‌توانیم با دوستان خود مشورت کنیم اما در مورد مسائل زندگی و تصمیم‌گیری‌های مهم خودمان باید با بزرگترها مانند پدر و مادر، معلم و مشاور مدرسه مشورت کنیم.

■ فشارهای روانی دوستان و اطرافیان هنگام تصمیم‌گیری فرد: گاهی ممکن است یک فرد عقاید و نظراتی داشته باشد که می‌داند درست است و می‌خواهد به آنها پایبند باشد اما در هنگام تصمیم‌گیری تحت تأثیر نظرات و خواسته‌های دوستانش قرار گیرد. به عبارت دیگر، آنها بخواهند با فشار و اصرار، خواسته‌های خودشان را به او بقبولانند.

نکته: فشارهای روانی دوستان و اطرافیان موجب تردید فرد در تصمیم‌گیری می‌شود.

■ به موقع تصمیم گرفتن: همان‌طور که تصمیمات ناگهانی و بدون فکر کار نادرستی است، تصمیم نگرفتن یا تصمیم‌گیری را به زمان آینده موکول کردن نیز کار درستی نیست؛ پس باید درست و به موقع تصمیم بگیریم و آن را اجرا کنیم.

فصل ۲ سؤالات

۱- کدامیک از موارد زیر، بیانگر تعریف «تصمیم‌گیری» است؟

- (الف) قدرت پیش‌بینی راه‌های مختلف و انتخاب بهترین راه
- (ب) تفکر درباره‌ی نتایج یک راه حل و انتخاب راه حل‌های دیگر
- (ج) انتخاب راه حل مناسب و کنار گذاشتن راه‌های دیگر
- (د) انتخاب راه حل دلخواه و سپس پیش‌بینی نتایج آن

۲- کدامیک از تصمیمات زیر، مثبت نیستند؟

- (الف) زهرا تصمیم می‌گیرد هر روز یک ساعت درسی را که ضعیف است، بخواند.
- (ب) احمد تصمیم گرفته که با دوستانش خوش‌اخلاق باشد و پشت سر کسی بدگویی نکند.
- (ج) علی تصمیم گرفته است که دیگر خوراکی‌های زیان‌آور مانند نوشابه نخورد.
- (د) مریم فردا امتحان دارد اما تصمیم می‌گیرد همه‌ی برنامه‌های مورد علاقه‌اش را در تلویزیون تماشا کند.

۳- برای آنکه خوب تصمیم‌گیری کنیم، باید .....

- (الف) اطلاعات لازم درباره‌ی موضوعات مختلف را جمع‌آوری کنیم.
- (ب) نتایج هر یک از انتخاب‌های خود را پیش‌بینی کنیم.
- (ج) فشارهای روانی بعد از تصمیم را پیش‌بینی کنیم.
- (د) با دوستان و همکلاسی‌های خود به خوبی مشورت کنیم.

۴- اولین مرحله‌ی تصمیم‌گیری کدام مورد است؟

- (الف) پیش‌بینی نتایج
- (ب) جمع‌آوری اطلاعات راجع به موضوع
- (ج) مشورت با دیگران
- (د) انتخاب راه حل

۵- همه‌ی موارد زیر درست است، به‌جز .....

- (۱) همه‌ی تصمیمات، نتایج یکسانی دارند.
- (۲) بعضی تصمیمات نتایج خوبی ندارد.
- (۳) همه‌ی تصمیمات نتایج یکسانی ندارند.
- (۴) نتایج تصمیم نشان‌دهنده‌ی خوب یا بد بودن تصمیم نیست.
- (۵) نتایج هر تصمیم هرگز قابل پیش‌بینی نیست.
- (۶) نتایج تصمیم نشان‌دهنده‌ی خوب یا بد بودن تصمیم است.

- (الف) موارد (۱)، (۲)، (۶)
- (ب) موارد (۳)، (۴)، (۵)
- (ج) موارد (۱)، (۴)، (۵)
- (د) موارد (۳)، (۶)

۶- «آیا این تصمیم برای خودم یا دیگران مشکل و دردسر به وجود می‌آورد؟» از سؤالاتی است که در مرحله‌ی

..... تصمیم‌گیری باید از خود پرسید.

- (الف) مشورت با دیگران
- (ب) انتخاب بهترین راه
- (ج) جمع‌آوری اطلاعات درباره‌ی موضوع
- (د) بررسی راه حل‌ها

۷- ما در هنگام تصمیم‌گیری با ..... مختلفی روبه‌رو می‌شویم.

- (الف) پیشنهاد (ب) انتخاب
 (ج) نتایج (د) فشار روانی

۸- در چه مواقعی در تصمیم‌گیری خود ممکن است تحت تأثیر فشارهای روانی دیگران قرار بگیریم؟

- (الف) زمانی که دوستان بخواهند خواسته‌های نادرست خود را به ما بقبولانند.
 (ب) هنگامی که اطرافیان از ما بخواهند تصمیم خود را هرچه زودتر اجرا کنیم.
 (ج) موقعی که دوستان بخواهند ما را از تصمیم خود منصرف کنند.
 (د) هنگامی که دوستان با مشورت خود موجب تصمیم‌گیری اشتباه ما بشوند.

۹- کدامیک از موارد زیر، بیانگر تصمیم‌گیری به موقع، است؟

- (الف) تصمیم‌گیری درست و اجرای فوری آن
 (ب) تصمیم‌گیری فوری و پیش‌بینی نتایج آنها
 (ج) پرهیز از تصمیم ناگهانی و موکول کردن تصمیم‌گیری به آینده
 (د) موکول نکردن تصمیم‌گیری به آینده و پرهیز از تصمیم ناگهانی

۱۰- کدامیک از موارد زیر، بیانگر مشکلات پس از تصمیم‌گیری است؟

- (الف) اجرا نکردن آن (ب) فشارهای روانی دوستان
 (ج) مشورت نکردن با بزرگترها (د) انتخاب راه حل اشتباه

۱۱- واژه‌های کدام گزینه، عبارت زیر را کامل می‌کند؟

«یکی از نکات مهم در تصمیم‌گیری این است که ..... ؛ زیرا همه‌ی تصمیماتی که ما می‌گیریم، آثار و نتایجی دارد که در ..... ما اثر می‌گذارند.»

- (الف) خوب فکر کنیم - یادگیری و بلوغ (ب) به درستی انتخاب کنیم - احساس و رفتار
 (ج) مشورت کنیم - وضع تحصیل و سلامت (د) عجله و شتاب نکنیم - رشد جسمی و زندگی آینده

۱۲- چند مورد از گزینه‌های زیر، نادرست است؟

۱) همه‌ی تصمیمات ساده نیستند و گاهی موقعیت‌هایی پیش می‌آید که انتخاب یک راه مشکل است.
 ۲) اگر راه حل مورد نظر ما باعث نگرانی خانواده شود اما برخلاف دستورات دینی و قوانین جامعه نباشد، می‌توان آن را انتخاب کرد.

۳) اگر به درستی و با دقت تصمیم بگیریم، تصمیمات آثار و نتایج بدی نخواهد داشت.

۴) زود تصمیم گرفتن مانند دیر تصمیم گرفتن، نتایج خوبی ندارد.

۵) اگر در مورد مسائل مهم با بزرگترها مشورت کنیم، دیگر تحت تأثیر فشارهای روانی دوستان قرار نمی‌گیریم.

- (الف) یک مورد (ب) دو مورد
 (ج) سه مورد (د) چهار مورد

۱۳- کدامیک از عوامل زیر، در تصمیم‌گیری تأثیر ندارد؟

- (الف) اندیشیدن و جمع‌آوری اطلاعات - فشارهای روحی و روانی
 (ب) انتخاب راه‌های متفاوت - همفکری با دوستان
 (ج) بررسی راه حل‌ها - پیش‌بینی نتایج
 (د) انتخاب به موقع - نارضایتی خانواده

سوالات آزمون‌های نمونه دولتی و تیزهوشان فصل دوم

- ۱- اولین کار مهم در تصمیم‌گیری کدام است؟
(بوشهر، اردبیل، زنجان، آذربایجان شرقی و غربی - نمونه‌دولتی ۹۳ - ۹۲)
(فوزستان، البرز، قزوین، آذربایجان غربی، فراسان شمالی و جنوبی، سیستان و بلوچستان - نمونه‌دولتی ۹۳ - ۹۲)
- الف) خوب فکر کردن و انتخاب بهترین راه
- ب) خوب فکر کردن و اجرای عمل
- ج) بررسی راه حل‌ها و پیش‌بینی نتایج
- د) خوب فکر کردن و جمع‌آوری اطلاعات
- ۲- در کدام موقعیت زیر، باید سریع تصمیم بگیریم؟
(فراسان رضوی، فوزستان - نمونه‌دولتی ۹۳ - ۹۲)
- الف) شاگرد تازه‌ای به کلاس ما آمده و ما قصد داریم با او دوست شویم.
- ب) شنیده‌ایم که یکی از دوستانمان از ما بدگویی کرده است.
- ج) دوستانمان تصمیم دارند ترفه‌بازی کنند و از ما می‌خواهند با آنها همراه شویم.
- د) برای گذران اوقات فراغت تصمیم داریم به یکی از کلاس‌های هنری برویم.
- ۳- کدام‌یک، از مراحل تصمیم‌گیری نیست؟
(کردستان - نمونه‌دولتی ۹۳ - ۹۲)
- الف) خوب فکر کنیم.
- ب) نتیجه‌ی هر انتخاب را پیش‌بینی کنیم.
- ج) به موقع تصمیم بگیریم.
- د) بهترین راه را انتخاب کنیم.
- ۴- گاهی مشکلات و حوادث جبران‌ناپذیری که در زندگی افراد به وجود می‌آید، ناشی از ..... است.
(فراسان شمالی و جنوبی - نمونه‌دولتی ۹۳ - ۹۲)
- الف) فکر نکردن به عواقب تصمیم خود
- ب) تحقیق نکردن
- ج) عصبانیت و عجله کردن
- د) همه‌ی موارد
- ۵- کنار گذاشتن انتخاب‌هایی که نتایج بدی دارند، مربوط به کدام مرحله از تصمیم‌گیری است؟
(فارس، کهگیلویه و بویراحمد - نمونه‌دولتی ۹۳ - ۹۲) - (قم - نمونه‌دولتی ۹۳ - ۹۲)
- الف) جمع‌آوری اطلاعات
- ب) بررسی راه حل‌ها
- ج) خوب فکر کردن
- د) انتخاب بهترین راه
- ۶- کدام‌یک از عوامل زیر، بیشترین نقش را در تصمیم‌گیری مناسب و عاقلانه دارد؟
(همدان، لرستان - نمونه‌دولتی ۹۳ - ۹۲)
- الف) با بزرگترها مشورت کنیم.
- ب) دوراندیش باشیم.
- ج) تحت تأثیر دیگران قرار نگیریم.
- د) به موقع تصمیم بگیریم و عجلولانه انتخاب نکنیم.
- ۷- از روی چه موضوعی به خوب بودن یک تصمیم پی می‌بریم؟
(هرمزگان - نمونه‌دولتی ۹۳ - ۹۲) - (زنجان - نمونه‌دولتی ۹۵ - ۹۴)
- الف) پیش‌بینی
- ب) نتیجه
- ج) هدف
- د) مرحله
- ۸- یکی از نکات در تصمیم‌گیری این است که از فکر و تجربه‌ی دیگران استفاده کنیم. به این کار، ..... می‌گویند.
(کرمانشاه - نمونه‌دولتی ۹۳ - ۹۲)
- الف) مشورت
- ب) همکاری
- ج) ایثار
- د) احساس مسئولیت
- ۹- «تصمیمات ناگهانی و بدون فکر، کار نادرستی است. تصمیم نگرفتن و یا تصمیم‌گیری را به زمان آینده موکول کردن نیز کار صحیحی نیست.» این مطلب مربوط به کدام مفهوم زیر است؟
(یزد - نمونه‌دولتی ۹۳ - ۹۲)
- الف) خوب فکر کنیم.
- ب) بهترین تصمیم را بگیریم.
- ج) به موقع تصمیم بگیریم.
- د) در تصمیم تحت فشار روانی دوستان قرار نگیریم.